

"ואחרון אחרון - חובה שאני חייב לקיימה כלפי הציבור, בעצם כלפי עמי. כל שנות חיי היו קודש לעם היהודי, ורעיוני המרכזי היה, כי עתיד עמי יובטח בעתיד הקדמה של האנושות. בנוגע לרעיון מרכזי זה שום דבר לא נשתנה בהשקפתי מאז נבחרתי, כבן 23, ליושב ראש הוועד המרכזי של ההסתדרות הציונית בפולין עד שנבחרתי, כבן 59, ליושב ראש הוועד המרכז של המפלגה הקומוניסטית הישראלית (מק"י). אולם יש תקופה אחת בתולדות חיי - משנת 1953 עד שנת 1964, או מהקרע שלי עם מפ"ם עד הקרע שלי עם אנשי רק"ח שקדם לפילוג במק"י - שנתפרשה שלא כהלכה על ידי גורמים, חוגים ואישים שדעתם חשובה לי, אף אם אינני מסכים לדעותיהם. הגיעו הרי לאוזני ביטויים, כגון: הלך לנטוע בכרמי זרים; היה ל"אחר", וכיוצא באלה. לא הגיבותי על אמירות כאלו בכתב או בעל פה כי לא ראיתי צורך להתנצל. וכל כך למה? מפני שבאותה תקופה הייתי נאמן לעם היהודי ולמדינת ישראל לא פחות מאשר בכל התקופות האחרות של חיי, אלא בדרך אחרת.

היה לי יסוד מוצק לחשוב כי אפשר יהיה לייצב ולבצר את ידידותה של ברית המועצות לישראל משנות 1945-1950 (וידעתי שהיא תהיה נוכחת באזורנו כגורם רב השפעה), אבל לא על בסיס האידיאולוגיה הציונית הנוגדת את השקפת העולם המארכסיסטית-לניניסטית, כפי שמפרשיה הרשמיים תופשים אותה, אלא על יסוד המסקנות המעשיות, כגון עליה, התיישבות (פיתוח), הגנה, עצמאות וכו', ניסיתי ללכת בדרך זו ואמרתי בלבי: אם אצליח, יודו לי כל בני עמי, ואם אכשל, לא אדרוש משום איש להיות שותף לכישלוני. הדבר היחיד שהנני מצטער עליו, כי הרחקתי לכת עד כדי שלילה טוטאלית של הציונות - דבר שאין לו צידוק, לא עיוני ולא מעשי, משום זווית ראייה רצינית שהיא. על כך הנני מביע חרטה.

אינני רואה עצמי כחוזר בתשובה, כי במצפוני ובלבי מעולם לא חטאתי כלפי עמי, אלא כחותר לתשובה, כיצד להבטיח את עתיד עמנו וארצנו בעולם ההולך ומשתנה. והנני נשאר איתן בדעותיי היסודיות, כי הסכם שלום הוגן מוטב מניצחון צבאי נוסף, כי מדיניות ישראל צריכה להיות פרושה על פני כל היבשות וכל המשטרים, כי יש להחיות את המסורת החלוצית - בצורה התואמת את תנאי הזמן, אבל באותו תוכן ובאותה רוח - בחברה הישראלית, כי יש ללכד את כל חפצי הסוציאליזם בצלם האדם - במק"י, במפלגת העבודה, במפ"ם, במחנה

הדתי – כדי לחולל את התמורה הגדולה בפנים ישראל, וכי יש להיאבק ללא רתיעה נגד הגישה האסימילטורית של השמאל העולמי למן המהפכה הצרפתית הגדולה עד מארכס, קאוטסקי, באואר, לנין, צ'ו אן לאי, והניאו-אנרכיסטים המתקראים "שמאל חדש".

בעניינים האקטואליים יש לראות בראשי הפרקים שכתבתי לקראת הוועידה ה-17 של מק"י, ושהפקדתי בידי חברי ברל באלטי ויאיר צבן, את חוות דעתי השקולה והמוסמכת ביותר.

כתב ידי זה איננו ברור די הצורך, מפאת כתיבתו במיטה בבית החולים, אבל הוא כתוב בצלילות דעת מוחלטת ולאחר שיקול דעת ממושך וסיכומים שהעברתי בנפשי תחת שבט הביקורת, ואף גיליתי אותם בעל פה לבני, בחלקם.

והנני בא על החתום

משה סנה

15.1.1972